

Демко ТРОХАНОВСКИЙ

Спільнота пам'яті – Краків¹

В найстаршым будинку Ягайлоньского Університету, *Collegium Maius*, зачал ся в суботу, 29 квітня 2017 р., другій ден центральных упам'ятнінь трагічної акції «Вісла», котру русиньска спільнота зачала припоминати собі і світу уж ден перше – панихідом в Чертіжнім і річницьовом стрічом в Рускій Бурсі в Ёрлицях. Была то наукова конференция, на котрій свої доповіді представляли др габ. Анджей Земба (Інститут Етнології і Культуровой Антропології ЯУ), др габ. Ева Міхна (Інститут Американістыкы і Польонійных Студий ЯУ) і др габ. Олена Дуць-Файфер (Інститут Східньославянської Філології ЯУ). Наукову конференцію в сали ім. Міхала Бобжыньского *Collegium Maius* вюл проф. др габ. Кжыштоф Стопка.

Дослідники, при выполненій доцна сали, представили свої рефераты, котры односили ся до вельох вымірів акції «Вісла». Зачал др габ. Анджей Земба, якій в рефераті *Акція «Вісла»: причины, злочинці, жертвы* приiblyжыл генезу выселінь, причины, з котрых они ся взяли, підкрисляючы тіж значыня найбільшых жертв – Лемків, котрых не за свої вини комуністычны власти Польщы за призволиньом Сталіна рішыли насильно розмістити в західніх і пільнічных регіонах державы.

Темом, котру в рефераті *Акція «Вісла» в наращениях членів лемківской спільноты пам'яті* підняла (або як сама пояснила – іщы раз до ней вернула) др габ. Ева Міхна, были спомины Лемків, їх травматичны пережытя,

¹ Текст был опублікуваний на порталі ЛЕМ.фм+: <http://www.lem.fm/spilnota-pamyati-krakiv/>, 30.10.2017.

проба тлумачыня самому собі, чом ся так стало, же такой вшыткы Лемкы были выселены. На основі проведених іщы в 90. роках XX ст. бесід, наново присмотрила ся выповідам лемківських респондентів, вычысляючы вельо причин, котрых результатом могли быти выселіня Лемків. Окрем субективных соціально-бытовых спостережень респондентів, часто находили ся там ясно выражены болі о тым, же акция «Вісла» была направлена на Українців, а Лемків включено до депортації неправильно – думаючы, же то єдно.

Третья дослідничка – др габ. Олена-Дуць Файфер, зосередила ся на автобіографії найвыдатнішого сучасного лемківського писателя, Петра Мураньки. В своїм рефераті «*А Вісла дальше плыне*» Петра Мураньки автобіографія як реінвенційний міф на обшырных цитатах з книжки описала тугу, травму і смуток автора, єднорічника акції «Вісла», родженого о хвилю по тым, як його родичів і брата комуністы выгнали на західні землі Польщы. На примірі того твору Дуць-Файфер описала етос тырвання лемківської спільноты в повыселенчым перийоді, вписала го в постколоніальний дискурс, котрому товаришты релокация, ачий дислокация, што вяже ся з втратом вітчизны, знищынём споконвічної культуры і – з другой стороны – пробом повторного організування жытя в новых, інчых, часто неприхильных обставинах.

О тым, же, на жаль, «Вісла фурт плыне», доповіл потім Петро Муранька, автор автобіографії *A Wisła dalej płynie*, направленої в головній мірі, як чытаме на початку його твору, на «сусідів Поляків, з віром, же прочытают і схотят зрозуміти». Автор досвідчыл того, поясняючы, же ачий видавництва, котры перше друкували його книжки, не хотіли підняти тоту тему, зато його автобіографія вышла лем малым тиражом стараньом Товаришыня Лемків.

По науковых рефератах голос забрал др Антоні Крөг, приятель Лемків, етнограф, писатель, котрий в міцных словах повіл:

Поедны річниці акції «Вісла» повинны мати таку же рангу, як річниці Вестерплатте, варшавского повстаня, повстаня в варшавским ґетті, осьвенцімскы річниці, понеже была то траґедия вшыткых, а не лем Українців і Лемків, де велике чысло польскых громадян переселено не по їх воли. (...) Тоты річниці повинны мати честну, велику, достойну оправу, а дотепер такого не было. (...) Сідиме сой заперты штырьома (хоц выдатныма) стінами, але тоты, што ідут улицьом, нич [о акції «Вісла» – прип. ДТ] не знають. По

мойому, так як упам'ятніня трагедії Осьвенцім'я, Майданка, екстермінації Циганів, Жидів, повоєнної екстермінації вояків Армії Крайової, таку ран-гу повинна мати тота же пам'ят.

Стріча в Кракові, окрем наукових рефератів, мала тіж другы пункты. Одчитаньом *Деревиця* Івана Русенки, Анджей Жыгadlo, автор образу, котрий видно на плякатах центральных лемківських упам'ятнінь акції «Вісла», оповів, чым ся інспірувал, творячы своє діло. Навязувал не лем до верша нашого Учителя, але його натхніня ішло од ікон, предо вшитым тых, што – як додал – находят ся на Лемковині.

Виполнена по остатні місця (організаторы мусіли доносити кресла) саля ім. Міхала Бобжыньского в *Collegium Maius* дочекала ся і посліднього пункту краківських упам'ятнінь. Ден по премері в Рускій Бурсі, проекційом фільму Марії Сільвестрі і Джона Рігетті *Аж і слезы не старчыли* (*Even tears were not enough*) скінчыла ся подія в найстаршым будинку Ягайлоньского Університету.

Фотографічна реляция Ярослава Мазура

